

Дума про військо Ігореве

Панас Мирний

Заспів

Ой чи не краще почати нам, милее браття,
Співати за Ігоря хоробре завзяття?
За Ігоря Святославенка почати —
Старими піснями співати?

Ні! почнемо, браття,
Ту пісню завзяття,
Як тепереньки кобзарі співають,
Не гонячись за старим Бояном!

Ой Бояне, Бояне,
Віщий Бояне!

Як хочеш, бувало, ти пісню співати —
Розпускаєш свої думки по древу літати,
Вовчиком-сіроманцем по землі ганяти,
Орлом сизокрилим під небо шугати.

А як мав ти, брате,
Про давнє згадати —
Піднять в голові
Споминку про бучі та чвари старі,
Тоді, віщий брате,
Починав спускати
Десять соколів
На табун лебедів,
І який там сокіл білу лебідку спіймає,
Та лебідка й пісню співає починає
Старому Ярославові,
Хороброму Мстиславові,
Що лютого Редедю половив
І перед його військом касозьким ніж у серце вгородив,
Або красному Романові Святославенкові.
Ой то не десять соколів на табун лебідок налітає,
То Боян віщий свої десять пальців на струни накладає,

Жалібно грає,
Голосно співає —
Князям славу-завзяття виграває.

Розпочнемо ж, браття,
Сю пісню завзяття
Від старого Володимира
До теперішнього Ігоря,
Що розум свій із сили скував,
Хоробрістю серце гартував
І, маючи лицарське завзяття,
Водив своє жваве військо, браття,

На землю Половецьку
За землю Руську.

I

Ой і гляне Ігор, гляне,
На яснеє сонце спогляне:
Ясне сонце гасне-потухає —
Його хоробрее військо нічка обгортає.
Тоді Ігор до своєї дружини привертає,
Словами промовляє:
"Брати мої милі,
Хоробра дружино!
Краще нам потятими бути,
Аніж у полон піймати...

Гей! сідлаймо, браття, свої баскі коні
Та хоч надивимось синього Дону!"
Так його та лицарська хіть обхопила,
Що і ясний розум помутила:
Дарма йому, що й сонце віщує недолю —
Притьмом захотілось напитися з Дону уволю!

"Хочу, каже, з вами,
Хоробрі русини,
Поламати списа край Половецького поля.
Хай голови наші складе там лихая недоля,
Аби тільки, браття,

Хоробре завзяття,
Напитися шоломами Дону!"

Ой Бояне, Бояне!
Чом тебе на той час немає?
Хоч би ти, соловейку, про те військо засвистав,
Як по древу думками літав,
Розумом у небо ширяв,
Дві слави — давню й сучасну — до купи звивав...

Ганяючись скрізь за тобою
Через широке поле на гори, —
Так би слід ту пісню почати
Внукові того князя Олега співати:
То не вітер-буря встає,
Не соколів полем несе —
Табун галок до синього Дону повертає,
Мов та чорная хмара насуває.

Чи то так, співаче,
Велесів онуче,
Віщий Бояне, нам сю пісню співати?
Чи на ось який голос почати?

Ой заржали кониченьки за Сулою,
Дзвонить слава у Києві в дзвони,
Засурмили сурми в Новограді,
Загойдались знамена в Путивлі...
Дожидає Ігор свого брата —
Коханого свого Всеволода.
Тоді Буй-Тур починає
До Ігоря словами промовляє:

"Світе мій!
Брате мій!

Як світ один ясний,
Ти, Ігорю красний.
Рідні брати ми з тобою —
Святославенки обоє!
Сідлай же ти, брате, свої баскі коні,

Мої вжеє— готові:
Біля Курська стоять-вигравають,
Мого слова княжого чекають!

А мої куряни —
Люди скрізь відомі!
Під сурмами сповивані,
Шоломами викохані,
Кінцем списа згодовані,
Шляхи їм відомі,
Яруги знайомі,
Сагайдаки напручені,
Стрілечниці відкручені,
Шаблюки у руки —
Ворогові муки!

Сірим волками по полю ганяють,
Собі честі, а князеві слави добувають!"

II

Ой тоді князь Ігор у золоте стремено ступає,
По чистому полю конем виграває,
Сонце йому темрявою шлях застилає...
Стогне нічка, стогне — птиць розбуджає,
Звір у яру виє-завиває,
З високого дерева Див проквіляє,
Землі невідомій вістку засилає:
Волзі, Помор'ю й Посуллю,
Корсуневі й Суражеві,
І тобі, Тмуторокавське побережжя!

Як теє половці зачували —
Знялись, мов та галич: манівцями
Летять-біжать, до синього Дону скакають,
Опівночі гарбами скриплять-завивають —
Сказав би: розпуджений табун лебедів літає,..
А князь Ігор до Дону своє військо привертає.
Хижеє птаство над його головами кружає,
Вовки-сіроманці з яруг виглядають,
Орли-чорнокрильці літають,

Клекотом звіря на кістки скликають,
А лисиці брешуть на щити червоні...
О Руськая земле!
Вже ти ген-ген за горою...

Темная нічка на землю спала;
Ясна світ-зоря пропала;
Сивий туман поле покриває;
Соловейко заснув — не співає;
Тільки галячий клекіт устає —
Суму додає:
А хоробрі русини
Широкі поля червоними щитами перегородили,
Собі чести добуваючи,
А князеві слави шукаючи.

III

Ой у п'ятницю святую,
У ранню досвітню годину,
Та як наші вставали,
Поганське військо половецьке потоппцем топтали,
Стрілами по полю літали,
Красних дівчат половецьких у неволю брали,
І золото, й паволоки,
І дорогі оксамити...

Великі болота-багнюки
Поганськими вжитками гатили —
І саквами, й опанчами, й кожухами,
І всяким добром половецьким

Мости мостили.
Ой червоні стяги,
Білі короги,
Гілка червоненька,
А древко срібненьке —
Хороброму Святославенкові!

Ой дрімає в полі
Олегове військо хоробре —

Далеко замчалось-залетіло,
На кривну обиду, на тяжку поталу не датись з'зміло
Ні соколу, ні крюкові,
Ані тобі, чорний вороне,
Поганий половче!
Вже Гза біжить, сірим вовком утікає,
А Кончак йому слід направляє
До Дону великого.

IV

Ой на другий день, рано-пораненьку,
Кривава зоря світ з'ясувала;
Чорнії хмари сунуть з-за моря,
Хочуть покрити чотири сонця;
В синіх хмарах миготять блискавиці...

Ой бути грому,
Дощу стріловому —
Та з великого Дону!

Там-то списи потрощити,
Там-то шаблі пощербити
Об шоломи половецькі,
На тій річці на Каяльці —
У великого Дону!
О, Руськая земле! вже ти ген-ген за горою...

Ой війнули вітри, Стрибожі онуки, війнули —
З синього моря гострими стрілами сипнули,
Хоробре Ігореве військо не минули...

Стогне земля,
Мутиться вода,
Все поле кептюга покриває,
Поганські стяги вітер розвіває:
Сунуть половці з Дону і з моря —
Обгортають наших, як лихая недоля, —
Зиком та криком, бісові діти, все поле окрили;
А хоробрі русини червоними щитами путь перегородили...

Ой Яр-Туре Всеволоде!
Стоїш еси на перегороді,
Прискаєш поганим у вічі стрілами,
Гарчиш об шоломи важкими мечами...
Куди Яр-Тур не поскаче,
Золотим шоломом посвічуючи, —
Купою на купі
Поганськії трупи:
Лежать голови порубанії,
Оварські шоломи поспліскувані
Тобою, Яр-Туре Всеволоде,
Твоїми мечами гартованими!
Ой не страшні тому, браття, глибокії рани,
Хто у бою свою по честь і життя забуває,
Славний Чернігів покидає,
Золотий батьківський престол зоставляє,
Своїї коханої жінки, гарної Глібівни, звичаї й обичаї нехає!

V

Ой були віки Троянові,
Минули літа Ярославові,
Були лихі бої Олегові —
Того Олега Святославенка,
Що мечами незгоду кував,
А стрілами засівав.

Ой як у городі, у Тмуторокані, Олег у золоте стремено ступав,
Великий князь Всеволод Ярославенко той бренькіт зачував,
А Володимир у Чернігові від того уха затикав.

А Бориса Вячеславенка
Лихая недоля спіткала —
На річці Каяльці спати клала,
Зеленою муравою укривала,
Хороброго та молодого
За зневагу за Олегову.

Ой що з тієї Каяли
Святославенкового батька підняли,
На угорські баскі коні клали,

Та у Київ до святої Софії виряджали...

Ой у тії то години лихії,
Та літа тяжкії,
А за того Олега-Гореслава,
Чвари та бучі вставали,
Дажбожого внука життя коротали.
Що ті чвари, а що княжі січі
Позводили життя чоловіче!..
Ой у ті злигодні години по Руській землі не орачі співали,
А чорні крюки крякотали,
Як трупи у полі клювали;
А галки й собі вигравали,
Великими табунами на здобич літали.
Були то страшеннії бої,
Нечувані бучі,
Чорніші від чорної тучі!

VI

Ой як зранку та до вечора,
А з вечора та до білого світу
В чужій землі, в Половецькій, велика січа стояла,
Стрілами під небо сягала,
Об шоломи мечами гарчала,
Гартовані списи на скіпки трощила-ламала,
Копитами землю орала,
Та кістками засівала,
А кровію поливала —
Та й вродило ж великої туги та жалю
Усьому Руському краю!

Ой що то за гвалт, що то за лемент на світ-зорі встає?
То Ігор своє хоробре військо завертає,
Милому братові Всеволодові поміч даває.
Ой билися день,
Рубалися другий,
А на третій день у полудню годину
Знеможіли Ігореві стяги — поникли...
Тут розлучилися два брати
На березі бистрої Каяли,

Бо вже вина-крові не достало.
Не стало чим хоробрим русинам той бенкет кінчати,
Приходилось, сватів напоївши, за Руськую землю головами накладати!
Ой від того великого жалю
В'яли трави у чистому полі,
Хилилося з туги високее дерево додолу.

VII

Ой та вже ж бо, браття, невесела година настала,
Що силу-завзяття пустиня туманом прикривала,
А тимчасом зневага вставала,
Дажбожого внука силу приймала,
Білою лебідкою по синьому морю вигравала,
На великому Дону плескалась,
Про добрі літа й не згадалась...
А князі давні боїща з поганими занедбали:
"Се моє — й те моє", — брат братові казали:
Кожну мализну за велике мали,
Поміж себе розруху кували.
А погані про те добре дбали —
З усіх боків на Руську землю, як та галич, налітали.

Ой залетів сокіл, та залетів сизий птиць до моря побивати,
Ой вже ж нам хоробре Ігореє військо та й у вічі не видати!
Що Кончак ще тільки слово мовляє,
А Гза вже по Руській землі хижим вороном літає,
Чорний пожар по землі пускає,
З огняного рогу засіває...
Тоді руські жони слізно плакали-ридали,
Словами промовляли:
"Ой уже ж нам своїх чоловіків ні гадкою не згадати,
Ні думкою не здумати,
Ні у вічі не видати,
А срібла та золота і в руках не тримати!"

Ой застогнав, браття, Київ тугою,
А Чернігів другою —
На Руській землі журба виростала,
Велика печаль кругом тую землю обвивала;
А князі про те не дбали,

Самі між собою розладдя кували,
А погані про те знали —
На Руську землю, як та галич, налітали,
Від кожного двору по білці данину брали.
Ой хоробрі Святославенки,
Ігорю та Всеволоде!
То ж ви тее лихо збудили,
Що батько ваш,
Святослав київський, приспав,
Як грізно тіпав
Половців своїми хоробрими полками,
Як з гостро відточеними мечами
На поганську землю налітав,
Високі могили насипав,
Глибокі яруги протоптав,
Ріки й озера каламутив,
Непролазні болота й багнюки гатив;
А поганого Кобяка з Лукомор'я,
З великого загартованого війська половецького,
Як той лютий вихор, виривав
Та до Києва відсилав,
В своїм теремі його у неволю завдавав.
За те ж тоді німці й венедці,
Греки й моравці
Святославову славу співали,
А Ігоря словами картали,
Що багато всякого добра на Каялинім дні затопив,
Половецькі річки руським золотом наситив,
А сам з золотого сидла у невільницьке переступив...
Як тоді городянські мури сумували, Відради ні крихти не мали!

VIII

Сниться Святославові дивний-предивний сон.
"Сниться, — каже він, — що у Києві,
На святих тих горах київських,
Сії ночі та ізвечора
Чорним коцом мене вкривано
На моєму ліжку на тисовому,
Вина синього набирано,
А синє вино

З трутою було;
Та ще сипано мені з порожніх половецьких стрілочниць
Великий жемчуг на груди —
Пестили мене вражії люди!
Що в моїм теремі златоверхому
Лежали балки не позмикані;
Що з вечора та й через цілу нічку
Вигравало чорне вороння;
Що на плаці в місті та на оболоні
Стали пущі та нетрі як на долоні;
А кияни одступили геть аж до синього моря!"

На те бояри
Князеві мовляли:
"Ой вже ж, бо нам, князю, туга розум помутила...
То два ясних соколи з золотого батьківського престолу злетіло:
Тмуторокані шукать полетіли,
Шоломом напиться з великого Дону хотіли.
Та спіткала їх лихая недоля
Серед чистого поля:
Погані половці їх спіймали,
Гострими шаблями крила обрубали,
А бистрії ноги в залізні кайдани кували..."

Ой темно та хмурно на третій день:
Два яснії сонця потухали,
Два червоні стовпи погасали;
А разом з ними й два молоді місяці — Олег та Святослав — примеркали,
В тумані зникали,
Мов у морі потопали.
Велику віраду у хановім серці розбуджали.
Ой на річці на Каяльці
Темна нічка світ покриває —
Руську землю, як чорна галич, половець укриває...
Та вже ж устала слава на славу,
Налягла сила на святу волю,
Вже спустився Див на чорну землю...
А на березі синього моря готські дівчата співають,
Золото руське з рук на руки перекидають,
Словами промовляють:
"Слава годині Бусовій,

А ще більшая Шарукановій,
Що віддячив ворогам за нашу тяжку неволю!"
А чи весело ж, князю, нашій дружині на полю?..

Ой зронив тоді старий Святослав
З уст своїх золоте слово,
Вмиваючись гіркою сльозою:
"Ой сини мої,
Соколи ясні —
Ігорю й Всеволоде!
Рано, рано почали ви Половецьку землю плюндрувати,
А собі слави шукати;
Як неславно ви воювать починали,
Так неславно й кров ворожу розливали!..
Хоч ви своє серце з заліза й булату кували,
У завзятті гартували,
А якої слави добули?
Тільки моїй старій сивій голові
Клопоту та горя завдали!
Не бачу тепер я вже ні дужого, ні багатого,
Ні мого коханого брата Ярослава завзятого
З чернігівською дружиною,
З могутами і з татранами,
З шельбирами і топчаками,
З ревугами і ольберами...
Ті, хоробрі, без шоломів велике завзяття мали:
З одними шевцями поганих військо побивали.
Прадідівську славу із могил вертали!
А ви, безталанні, казали:
"Піднімімось самі,
Добудемо ми своєї слави
Та ще й батьківську поділимо між собою!"
Ой чи не дивно, браття, знов старому та помолодіти?
Коли сокіл линяє —
Широко він свої крила розпускає,
Високо угору літає,
Всяке птаство мале й велике побиває,
Свого гнізда у наругу не даває...
Ой тим не минула нас година лихая,
Що від князів мені помочі немає:
Ромен вже під половецькими шаблями загигає,

Володимир од ран знемагає,
Туга й горе Глібовому синові серце надриває".

ІХ

Ой великий князю, Всеволоде!
Добрий розум май —
З далекого краю прилітай,
Золотий батьківський престол обороняй!
Один бо ти зможеш веслами Волгу розкропити,
А шоломами великий Дін розлити.
Якби то ти був на сей час, брате, —
Можна б було невільника по ногаті купувати,
Челядника по різані продавати;
Зумів би ти, брате, завзятих Глібенків по суходолу самострілами пускати!

А ви, завзяті Рюриче й Давиде!
Чи не ваші то золоті шоломи
Плавали по кривавому полю?
Чи не ваша то хоробра дружина рикала, мов тури, по полю,
Як вороги наганяли
І в невідомім полі гострими шаблями рубали?
Ой вставайте, браття,
Та вставайте, миле,
В золоте стремено вступайте,
Ворогові відплату давайте —
За зневагу сьогочасну,
За святую землю Руську,
За глибокі рани Ігоря,
Завзятого Святославенка!

А ти, галицький Осмомисле Ярославе!
Високо ти на своїм злотокованім престолі сідаєш,
Угорські гори підпираєш,
Своїми залізними полками королеві шлях заступаєш,
Дунайські ворота зачиняєш,
Велике каміння за чорні хмари шпурляєш,
По Дунаєві кораблями літаєш,
Грізну славу за себе по всіх землях пускаєш,
Києву ворота відчиняєш,
З батьківського золотого престолу аж за султанську землю стріли пускаєш...

Устрель же Кончака, Ярослав,
Поганого безбожника —
За святую землю Руську,
За глибокі рани Ігоря, Завзятого Святославенка!

А ти, смілий Романе та Мстиславе!
Хоробрі ви думки маєте,
Своїм розумом на добре діло замишляєте,
У великім завязтті високо літаєте,
Як ті соколи, що по вітру ширяють,
З високості птиць побивають...
Ой під вашими залізними крилами
Та шоломами латинськими,
Багато земель звідало горя
Від лютого боя:
Литва і Ятвяги, Половці й Дремела —
Списи свої покидали,
А голови підхиляли —
Під ваші гартовані мечі клали!

Ой вже та примеркло Ігореві яснее сонце,
Не перед добром високе древо
Зеленеє листя зронило —
То ж по Росі і по Сулі половці городи поділили:
Вже не воскреснути Ігоревій хоробрій дружині!
Гей, тебе, князю, Дін викликає,
На боїще князів призиває...
Олегенки — хоробрії вої —
Вже готові до бою.

А ви, три Мстиславенки славні,
З доброго гнізда шестокрильці кохані!
Не боями, не розрухом собі землі добували...
Нащо ж ваші золоті шоломи,
Нащо ляцькі гартовані списи набували?
Загородіть ними, князі шестокрильці,
Ворота від Половецького поля
Своїми гострими стрілами —
За святую землю Руську,
За глибокі рани Ігоря,
Завзятого Святославенка!

Х

Ой уже Сула та крутоберега
Свої срібні хвилі в Переяслав не посилає,
А Двина непролазними болотами
З того грізного Полоцька протікає,
Де поганий литвин криком ліс окриває.
Один тільки Ізяслав Василенко
Добре дбав —
Своїми гострими шаблями об шоломи литовські позвоняв,
Та, добувши славу
Дідову, Всеславу.
Поліг на кривавій траві
Під червоними щитами,
Побитий-посічений литовськими мечами.
І схопивши славу
Дідову, криваву,
На смертну постелю він її клав,
Словами промовляв:
"Вже твою, княже, дружину крилами птиці покривають,
А звірюки кров випивають".
Тоді біля його
Не було з братів нікого —
Ні Брячеслава, ні Всеволода —
Нікому і очей прикрити,
Прийшлося самотою жемчужную душу спустити
З хороброго тіла через золотее намисто.
На той час голоси затихали,
Радощі зникали,
Одні тільки городянські сурми жалібно грали-вигравали.

Ой ти, Ярослав,
І всі Всеславові внуки!
Візьміть знамена у руки,
Червонії стяги до землі прихиляйте,
Щербаті мечі у піхви ховайте,
Бо не вміли ви дідової слави залучити:
Стали ви своїми незгодами поганців на Руську землю наводити,
Життя Всеславове зводити...
Ще, бач, трохи землі Руській горя —
Від Половецького поля!

Ой на сьомому віку Трояновому
Всеслав ворожбу розпочинає,
На свою любу дівчину гадає...
Він на луку в сідлі упирає —
До Києва на вороному коні скакає,
На дубові до золотого київського престолу допливає.
Лютим звірем опівночі никає,
Сивим туманом повисає,
А на ранок з Білгороду тарани висилає,
Новгородські ворота відчиняє,
Ярославову славу на вітер пускає,
Сірим вовком з Додуток до Немиги скакає.

Ой на тій Немизі,
Та на кривавім березі,
Лихо тяжке виростало —
Замість снопів голови слало,
Життям накладало,
Мов на току, булатними ціпами молотило,
Душу від тіла відбивало...
І криваві береги Немиги
Не пашнею засівало —
Руськими кістками устило!

А князь Всеслав людям суди судить,
Князям раду радить;
А сам сірим вовком по полю гуляє,
Ще до півнів з Києва до Тмуторокані добігає,
Великому Хорсові сіроманцем шлях перебігає.
Ой у Полоцьку, в святій Софії, рано вдарили до утрені в дзвони —
А він в Києві вже те й зачуває...
Та хоч висока душа в іншому тілі буває,
Однаке й вона часто в біді пробуває.
Тим йому й віщий Боян
Таку приповідь давніше розумно сказав:
"Ні хитрому, ані гождому,
Ні бистрому, на птиць схождому,
Не минути суда божого!"

Ой стогни, стогни, Руськая земле,
Давню годину пригадуючи,

Та перших князів споминаючи!
Не можна було святого Володимира до гір київських прикувати:
Його стягами Давид з Рюриком почали тепер заправляти,
Нарізно бунчуки розвивати,
На Дунаєві списками співати.

ХІ

Ой то не сива зозуленька закувала,
Не дрібні пташки защебетали —
То Ярославна рано до схід сонця слізно ридала,
Словами промовляла:
"Ой полечу, — каже, — я зозулею,
Та помчуся по синім Дунаю,
Сяду-впаду край річки Каяли,
Змочу свої боброві рукава,
Та обітру князеві криваві
На хоробрім його тілі рани!"

Ой у Путивлі на мурові зрана
Ще й яснее сонце не вставало,
Як Ярославна гірко плакала-ридала,
Словами промовляла:
"Вітре, — каже, — буйнее вітрило!
Чи то ж тобі мої сльози милі?
Нащо ж вієш, вієш-завіваєш,
Нащо ханові стріли хапаєш,
На легкому крилі підіймаєш,
В військо мого князя пускаєш?
Хіба тобі немає простору
Віятися попід небосклоном,
Сині хвилі в морі піднімати,
Кораблі на хвилях гойдати?
Нащо ж мою радість розвіваєш —
На шовковій траві розстилаєш?"

Ой у Путивлі на мурові зрана,
Ще й яснее сонце не вставало,
Як Ярославна гірко плакала-ридала,
Словами промовляла:
"Ой ти, Дніпре, — каже, — Славуто!

Твою славу знають усі люди...
Пробив єси кам'янії скали,
Біжучи у землю Половецьку,
І на того Кобяка лихого
Святослава носив хороброго...
Чому ж мені не принесеш, синій,
Князя мого, єдину дружину,
Щоб я йому до схід сонця рано,
Своїх гірких сліз не посидала?"

Ой у Путивлі на мурові зрана,
Ще й яснее сонце не вставало,
Як Ярославна гірко плакала-ридала,
Словами промовляла:
"Ясне, — каже, — тряснее сонце!
Любо сяєш з свого ти віконця,
Добрим людям тепло розливаєш —
Нащо ж мене слізьми обливаєш?
Нащо своє гаряче проміння
Розсипаєш на княжу дружину?
На безвідді — їх згагою томиш,
Сагайдаки — спекою згинаєш,
Стрілечниці — тугою змикаєш?"

XII

Ой опівночі синє море грало,
На чистее поле туман налягає —
То сам господь Ігореві шлях направляє
З землі Половецької
На землю Руську,
До батьківського золотого престолу вертає.
Вечірня зоря потухає —
Ігор ні спить, ні дрімає.
Від великого Дону до малого Дінця думкою шлях виміряє.
Опівночі його коник грає,
Овлур за річкою посвистом вістку даває:
"Годі, князю, лежать та дрімати,
Час нам, пора, з неволі втікати!"

Ой загула від того посвисту земля,

Зашуміла в полі зелена трава —
Половецькі шатра захитались...
Недурно князь Ігор з Овлуром змовлялись!
Ігор очеретом, як горностай той, скакає,
Гоголем білим на чисту воду впливає,
На баского коня сідає,
Сірим вовком до Дінцевого луку ганяє,
Серед туману соколом грає,
Сірих гусей, білих лебідок на поживу собі побиває.
Коли Ігор соколом літає,
Тоді Овлур вовчиком ганяє,
Холодну росу збиває, —
Вже ж під ними баскі коні та й поприставали.
Донець-річка тихо грає, Д
о Ігоря словами промовляє:
"Князю, — каже, — князю Ігоре!
Добре ти дбаєш,
Що з неволі утікаєш,
Кончакові завдаєш досади,
Руській землі жадаєш відради!"

А Ігор до Донця повертає
І словами промовляє:
"Донче, — каже, — Донче!
Велика тобі, превелика дяка,
Що на своїх хвилях мене колихав,
Зелену траву підстилав,
Свої срібні береги розвертав,
Сивими туманами укривав,
Теплим холодком зелених дерев зодягав,
Гоголем по воді ганяв,
Чайкою поверх хвилі грав,
Малим-невеличким чирям по вітрові мчав...
Ой не така
Стугна-ріка!
Хоч абияку течію має,
А чужі протічки пожирає,
У половодді геть-геть луги заливає,
Молодому князеві Ростиславенку путь заступає —
В Дніпрові береги не пускає...
Тоді стара Ростиславиха ридала,

Що ти її молодого сина замчала.
Від жалощів у полі квітки в'яли,
Дерева з туги верховини до землі прихиляли!"
Ой то не сороки скрекотали:
То Гза та Кончак на слід Ігорів напали.
Тоді ворони не грали,
Галки мовчали,
Сороки не скрекотали —
По лозах ховалися-повтікали...
Одні тільки дятли стукотали —
Шлях до річки казали,
А соловейки на зорі веселими піснями світ привітали...

Тоді Гза Кончакові промовляє:
"Коли сокіл на гніздо злітає,
Устрелимо соколенка своїми золотими стрілами!"
А Кончак на те відмовляє:
"Коли сокіл на гніздо полине —
Хай спутає соколенка красная дівчина!"
А Гза знову Кончакові каже:
"Якщо його дівчина ураже —
То ні соколенка нам не мати,
Ні дівчини в вічі не видати —
Тоді й малі птиці в полі Половецькім почнуть нас побивати!"

XIII

Ой правду сказав
Отой віщий Боян,
Піснетворець годин Святослава
Та Олега, та ще й Ярослав:
"Тяжко тобі, голово, без плечей,
Лихо й тому тілові без голови...
Отак землі Руській та без Ігоря!"

Ой то не ясне сонце в синьому небі сяє,
То Ігор на Руську землю вертає.

По Дунаєві дівчата співають,
Через море аж до Києва голоси досягають...

Їде Ігор Боричевим шляхом
До святої богородиці Пирогощої...

Сторона радіє,
Городи веселі,
Старим князям пісні співають,
А далі й молодим зачинають:
Слава Ігореві Святославенкові,
І Буй-Турові Всеволодові,
Й Володимирі Ігоренкові!
Слава князям і дружині,
Що на поганих ходили —
За всіх християн!
Хвала богові і вам
Від нині й довіку.
Аж до кінця світу,

Амінь!